Šerbo Rastoder

Rođen je 13. avgusta 1956. godine u Radmancima (Petnjica). Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Baru. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu – odsjek za istoriju, 1981. godine. Na istom fakultetu završio je postdiplomske studije i odbranio magistarski rad *Jugoslovenska radikalna zajednica u Crnoj Gori 1935–1939*, u junu 1987. godine. U junu 1993. godine odbranio je doktorsku disertaciju *Socijalno-ekonomski osnov političkih borbi u Crnoj Gori 1918–1929*. Prilikom izrade diplomskog, magistarskog rada i doktorske disertacije mentor Š. Rastodera bio je dr Branko Petranović, profesor na odsjeku za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Redovni je profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore, na kojem je rukovodilac Studijskog programa za istoriju, i na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore..

Za vanrednog člana Crnogorske akademije nauka i umjetnosti izabran je 14. maja 2012, a za redovnog 18. decembra 2018. Predsjednik je Odbora za istoriju CANU.

Redovni je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti (DANU) i potpredsjednik Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU).

Akademik Šerbo Rastoder je osvijetlio mnoge istorijske aspekte, istine i bolnu prošlost; Crnogoraca, Bošnjaka-Muslimana iz perioda XIX i XX vijeka. U Crnoj Gori, koja ima bogato istoriografsko nasljeđe trebnalo je istraživati, sakupljati, prezentovati učiniti dostupno stručnoj i naučnoj javnosti sve ono što je čamilo u brojnim arhivima ne samo kod nas već i van naše države. Trebala je ogromna energija, entuzijazam, volja i znanje da se sve naučne i istorijske istine i fakti poslože a to se jedino moglo postići samo upornim radom i istraživanjima. Njegova savremena naučna misao i djelo usmjerena je akademskim znanjem i borbom protiv revizionizma istorije ali i nepoznatih i brojnih činjenica. On izvrsno poznaje materiju i teorijsko-metodološki probleme istorijske nauke čije nasljeđe je neumorno i oštroumno otkrivao i branio ne dozvoljavajući nacionalistima i šovinistima iz različitih ,,akademskih krugova", i ,,njihovih medija", da dominiraju i polemišu sa njim bez ikakvog znanja vođeni sopstvenim mitovima. Njegovi članci, rasprave, djela, autorske knjige pripadaju savremenoj i popularnoj istoriji, pored toga njegova razmišljanja i pogledi predstavljaju i jedan filozofski i faktografski traktat čime pokazuje višeslojnost njegovog naučnog djela ali i razmišljanja. Rastoder je otvorio odavno zapečaćene arhivske dokumente i činjenice koje savremenim istoričarama predstavljau veliki izazov u prezentovanju istih. Rastoderovo znanje u prezentovanju i publikovanju istorijske građe treba viđeti kao njegov ali i kao naš civilizacijski iskorak i vrhunac, da vratimo tu izgubljenu prošlost ali i sa pogledom uprtim ka budućnosti, da naučimo iz grešaka i ponovo se vratimo kao narodi na istorijsku scenu sa koje smo bili izbrisani odlukama velikih sila zarad hegemonističkih intresa.

Crnogorci i Bošnjaci ali i svi drugi narodi koji krase multikulturalnu prizmu Crne Gore, treba da su duboko svjesni da suočavanje sa prošlošću i prihvatanje istine je jedini put ka istorijskim pomirenjima među narodima. Istorije naroda ovih prostora su nas suviše skupo koštale u prošlosti i ostavile na potomocima težak teret. Zato kroz istorijski a prije svega naučni aspekt možemo bolje sagledati sve ono o čemu Rastoder piše. Kao naučnik Šerbo je nesvakidašnja pojava, jedna izuzetna ličnost, širokog spektra obrazovanja i evropskih manira, uvijek korektan prema svojim sagovornicima, prijateljima i kolegama. Ne trpi bilo koji vid nepravde i amaterizma danas toliko često prisutnog tako da zna snažno i oštro da reaguje. On je fantastičan primjer kako se služi istoriji kao struci i nauci ali i svom i Bošnjačkom i Crnogorskom narodu a njegovo djela predstavljaju nepresušan izvor inspiracije za sve buduće istoričare koji žele da daju doprinos montenegristici. Za Rastodera se može slobodno reći, da je na najljepši način ispunio svoje dosadašnje intelektualno i naučno biće, u vremenima velikih društvenih i političkih lomova i iskušenja, u Crnoj Gori sa zavidnom hrabrošću. Kako u nauci tako i u javnom angažmanu, nije se skrivao. Javno govori i iznosi otvoreno i bez oklijevanja svoje stavove i mišljenja. To je evidentno i u njegovim knjigama i u javnim nastupima, u razgovorima, duelima, na simpozijumima, okruglim stolovima i objavljenim intervjuima.

Istraživanje izgradnje ali i urušavanja crnogorske državnosti je jedno od polja izuzetno obimnog naučnog rada koje sagledava sa više strana dajući pri tome svoj lični i autentični pečat istraživača. Odnos velikih sila prema Crnoj Gori 1918. godine i njen politički i državotvorni sunovrat čije posljedice nažalost trpimo i dan danas veoma je vješto i argumentovano objasnio. Pored toga veoma je jasno definisao sve puteve i stradanja Bošnjaka između prošlosti i sadašnjosti. Rastoder je odavno izgradio svoju naučnu karijeru sa već formiranim istorijskim stavovima i idejama o svim važnim sadržajima nacionalne istorije Crne Gore, XIX i XX vijeka kojima se bavi. Pored toga veoma je važno istaći da svoja naučno-istorijska uvjerenja ne mijenja. I danas kada je prešao šestu deceniju života i trideset osam godina naučnog rada nalazi se u jeku stalnih naučnih stremljenja, organizacionih planova, stalnih naučnih planova kako bi na najbolji mogući način mogao promovisati nauku koju voli. Svoj Veliki dio života posvetio je prezentaciji naše kulturno-istorijske baštine i istine. Vječite paradigme Crne Gore i naša suočavnja iz prošlosti; odnoso sukobi između starog i novog, prošlog i sadašnjeg na najbolji način se mogu viđeti u njegovim knjigama.

Akademik Rastoder je pokazao da dobro poznaje okvire i suštinu istorije kao nauke, da vješto kombinuje višedecenisjka znanja stečena u okvirima istorijskih disciplina i da zahvaljujući tome, nastaju trajna djela neprolazne vrijednosti. On je kompletna ličnost i vrhunski profesionalac. Akademik Rastoder je kao profesor i istraživač i autor uticajnih naučnih studija dao veliki doprinos i kao organizator naučnog rada i osnivač i utemeljivač novih uglednih studijskih programa. Njegovi dosadašni doprinosi jasno se sagledava u nauci i uklapa se u jednu cjelinu kakvom bi mogao da se

pohvali vrlo uzak krug vrhunskih profesora i akademika. Svojim numornim angažmanom i bogato osmišljenjim aktivnostima on je veliko dobro učinio brojnim generacijama studentima i diplomcima, a isto tako mnogo doprinosi jačanju visokoškolskih ustanova u Crnoj Gori. Samim tim to je značajan segment u široj društvenoj zajednici na području Zapadnog Balkana. U tome se upravo i pokazuje njegov pravi profil: radi za širok krug naučnih i obrazovnih institucija gotovo pune četri decenije.

Za svoj naučni rad dobio je značajne nagrade: Trinaestojulsku nagradu, Nagradu oslobođenja Bara, Nagradu oslobođenja Rožaja, Nagradu oslobođenja Petnjice, kao i više zlatnih plaketa, diploma i drugih priznanja. Jedan je od 33 dobitnika priznanja „Eskišehir 2013" od strane asocijacije koja pokriva prostor od 320 miliona ljudi za doprinos u nauci i kulturi, koje se dodjeljuje intelektualcima iz čitavog svijeta.

Objavio je studije i monografije: *Dr Nikola Dobrečić, arcibiskup barski i primas srpski 1872–1955, život i djelo, Prilog izučavanju istorije Barske arcibiskupije*, „Mediteran", Budva, 1991. (koautor); *Životna pitanja Crne Gore 1918–1929*, Kulturni centar Bar, Biblioteka „Barski ljetopis", Bar, 1995; *Političke borbe u Crnoj Gori 1918–1929*, Zadužbina „Andrejević", Biblioteka „Disertatio", Beograd, 1996; *Skrivana strana istorije, Crnogorska buna i odmetnički pokret 1918–1929*, I–IV, Zbornik dokumenata, Biblioteka „Nidamentym", Bar, 1997. i Podgorica, 2006; *Političke stranke u Crnoj Gori 1918–1929*, „Conteco", Bar, 2000; *Janusovo lice istorije*, „Vijesti", Podgorica, 2000; *Uloga Francuske u nasilnoj aneksiji Crne Gore* (prevod izdanja iz 1921), „Conteco", Bar, 2001. (pogovor); *Petrovići u egzilu – suton jedne dinastije*, CANU, Podgorica, 2002. (Poseban otisak iz *Zbornika radova sa naučnog skupa 'Dinastija Petrović-Njegoš'*, str. 227–301); *Udžbenik za IV razred gimnazije* (koautor), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2003; *Crna Gora u egzilu 1918–1925*, I–II, Istorijski institut Crne Gore, „Almanah", Podgorica, 2004; *Uvod u istoriju* (autorizovana predavanja), 2006; *Istorijski leksikon Crne Gore I–V*, „Vijesti", Podgorica, 2006. (urednik i koautor); *Istorija Crne Gore od najstarijih vremena do 2003* (koautor), Podgorica, 2006; *History of Montenegro* (koautor), Podgorica, 2006; *Crna Gora i velike sile*, Podgorica, 2007. (koautor); *Istoria Černogorii*, Podgorica, 2009; *Histoire du Monténégro des temps les plus anciens jusqu'à l'indépendence*, Cooperation Luxembourg Montenegro, 2011; *Bošnjaci/Muslimani Crne Gore između prošlosti i sadašnjosti*, Podgorica, 2010, str. 547; *Begovi na granici, Resulbegovići od Novog, Trebinja do Ulcinja*, Podgorica, 2011, str. 287; *Kad su vakat kaljali insani – Šahovići* 1924, Podgorica, 2011, str. 537; *Buduća prošlost, Uvod u istoriju sa osnovama istorije istoriografije*, Podgorica – Nikšić, 2011, str. 434; *Memoarsko-dnevnički zapisi Marka Vučerakovića*, Cetinje, 2014, str. 127 (koautor); *Politički život u Crnoj Gori 1929–1941*, Podgorica, 2015, str. 621; *Leksikon Bošnjaka/Muslimana Crne Gore*, Podgorica, 2016. (koautor); *Yugoslavia from a historical perspective (1918–1991)*, Belgrade, 2017, pp. 576 (coauthors); *Jugoslavija u istorijskoj perspektivi*

(1918–1991), Beograd, 2017, str. 544 (koautor); *Komunisti i muhadžiri Crne Gore (1958–1971)*: *slučaj opštine Rožaje*, Podgorica, 2018, str. 505; *Turski (Osmanski) izvori za istoriju Crne Gore*, Knj. I, tom 1, 2, 3, CANU, Podgorica, 2018. (priređivač); *Murteza Karađuzović (1865–1941)*, *muftija crnogorskih muslimana*, Podgorica, 2019, str. 326; *Moderna istorija Crne Gore 1988–2017*, *Od prevrata do NATO pakta*, I–III, Podgorica, 2020, str. 1776 (koautor); *Parole ili činjenice, „Za pravo, čast i slobodu Crne Gore*", Podgorica, 2021, str. 1216.